

Txell Bonet

“Espetxeaz dugun irudia ez dator bat hango egunerokotasunarekin, askoz okerragoa da”

Saioa Baleztena

@SaioB

ARGAZKIAK: JORDI BORRÀS

Gràcia auzoko Teatre Lliure antzerkian parte hartu duzu. Errepresioa salatzen du antzezlan horrek. Nola joan da?

‘En procès’ antzezlanaren bitartez, Txell Bonet gorpuztu asmoz, casting batean izena eman duen aktore alternatibo bat izan naiz. Gai naiz agertoki batera igo eta banaketa hori egiteko, beraz, erabat

Kazetaria, dokumentalista eta antzezlea da Txell Bonet (Bartzelona, 1975). Ausardia eta borroka ditu bidelagun eta dioenez, artea salaketarako lanabes du. Duela lau hilabetetik, hamar hilabeteko semearekin batera, asteburuetan Soto del Real kartzela izaten du helmuga, bere bikotekide Jordi Cuixart matxinada eta sedizio delituak egotzita espetxeratuta baitute.

bereizi dut nire errealitatetik. Aspaldi ikasi nuen antzerkigintza egia bat esateko fikzioa den heinean, agertoki gainean aktoreek kanal hutsa garela. Ikusleak adierazpen bat ikus zezan nahi nuen nik, baina saiatu arren, zaila izan da jendeak nire baitan Txell Bonet ez ikustea.

Jende anitzek Jordi Cuixarten bikotekide izanagatik ezagutu bazaitu ere, ibilbide luze eta aberatsa duzu bizkarrean.

Bai, konturatu gabe, norbaiten emaztea izatera pasa naiz. Nik lasaitasunez daramat, ez baitut beldurrik Cuixarti lotzeagatik. Ez dut nortasun galerarik. Are gehiago, normala iruditzen zait, eta egoera hain da salbuespenezkoa nik azala utziko dudala, ez bakarrik, preso politikoak aske gelditzeko, baizik eta 155. artikulua aplikazioa amaitzea nahi dudalako. Uneotan, errepresioa azalean bizitzen ari naizelako agertzen naiz komunikabideetan, baina nire betiko borrokaren beste etapa bat besterik ez da hau. Zorionez, Cuixartek eta nik, errespetuz eta babesa emanez, beti lagundu ditugu elkarren arteko bideak.

Urriaren 16ko gauan goibeldu zen Katalunia, Carmen Lamelak *Jordiak* espetxeratzea erabaki zuenean.

Eguna telebistaren aurrean pasa nuen, albistegiak jarraitzen. Aitortu behar dut auzitegitik pasa ziren guztiak, Traperokasu, kautelazko neurriei aske utzi zituztenez, *Jordiak* ere etxera itzuliko zirela pentsatzen nuela. Edozein modutan nire burua prestatu nuen, kolperen bat etor zitekeelako, eta indartsu egon behar nuelako. 22:00ak jota, albisteak ezagutu eta minutu gutxira, balkoira atera nintzen, auzoko eltzekadak grabatzera. Ondoko apartamentu turistikoan zeuden finlandiarrek galdegin zidaten, zer gertatzen zen. Ez nintzen senarra giltzapetu berri zutela aitortzera ausartu, eta hiritarrak Espainiako Estatuaren kontra zeudela aipatu nien. Tira, une hartan erabakiak ez ninduen ezustean hartu, harrigarria dena da lau hilabete luzeren ondotik preso jarraitzea.

140 egun baino gehiago daramatza Cuixartek espetxeratuta. Zer moduz zaudete?

Indartsu gaude, osorik, badakigu geldirik mantenduz gero ezingo ditugula gauzak aldatu. Beraz, 100 ate jota agian baten bat irekiko dela pentsatuz, etengabe ari naiz mobilizatzen. Emozionalki Jordi eta nire artean konexio berezia dago, testuinguruaren kontra borrokatzen jarraitzeko lagungarria dena. Hori energia iturria da niretzat. Baina, errealitatea oso gogorra da, batez ere isolamenduetatik. Egoera luzatzen ari da, eta gure semearen lehen urtea lapurtu izana ez digu inork itzuliko. Sakrifikatzen ari gara eta, espero dut, erabat ez egitea.

Hamar hilabeteko semetxoa duzue. Nola eragin dizue espetxeratzeak zentzu honetan?

Sentipen ezkorrak ez jaurtitzen ahalegintzen naiz. Bizitzan gertatzen zaizkigun pasarteak ez daude gure esku, baina aldiz, gure esku dago horiei aurre egiteko modua. Agian alboan dugun familia horrek ez du dispertsio fisikorik, baina ezin urrunduago daude mugikorra begira daudelako. Agian gure testuinguruak balio du, Euskal Herrian aspaldi nozitu duzuen dispertsioa gure azalean pairatu eta salatzeke. Zigorrek motibodunak direnean ere, eta espetxea beste mende bateko lanabesa dela kontuan hartuta, familiei erraztasunak jarri behar zaizkie. Tira, ez dut nahi nire semearentzat bere aita ezezagun bat izatea. Eta krueltasun hau 20 astez adorez eusteak, ez du egoerak berezkoa duen ankerkeria kentzen.

Astebururo joaten zarete Soto del Real espetxera.

Nire semeak 10 hilabete bete berri ditu, 25.000 km daramatza bizkarrean. Denbora, diru eta energia galera da, nik beste edozein kausarako bideratuko nukeena. Espetxeaz dugun irudia ez dator bat hango egunerokotasunarekin. Askok okerragoa da errealitatea. Nik bati baino gehiagori gomendatu diot Estremera edo Soto del Realgo espe-

txeak bisitatzea joatea: joan-etorriak eta presondegi barruan egoteak aldatzen du espetxeaz duten irudia. Ariketa interesgarria da.

Abenduaren 21eko hauteskundeetan atarian batek baino gehiagok uste zuen presoak aske geldituko zirela. Hilabeteak aurrera doaz, aldiz, eta ez dago berririk.

Egoera askotatik pasa gara, denbora aurrera doan heinean zailagoa da testuingurua. Urriaren 1eko kargen gogortasunaren ondotik uste genuen, *Jordien* atxiloteta zuzenbide estatuen mugak kontrolatzeko arazoaren beste ondorio bat zela, baina egoera baretuko zela, noski. Irakurketa hori zailtzen da, hilabeteak igarotzen diren heinean: argi dago baretzetik urruti, arrotzatzen ari dela. Baina ezin dugu itxaropena galdu.

Bartzelonako Udalak pasa den astean dispersioa salatu eta preso politikoak gerturatzeko ekitaldia antolatu zuen.

Zubiak eraikitzea ezinbestekoa da eta ezin hobeki ikusten dut, askotariko ñabardurak dituelako. Batetik, 41 zinegotzietatik 29k salatu zuten atxiloaldi prebentiboa, eta beste hainbat ordezkari sindikal eta elkarterekin batera eskatu zuten preso politikoan gerturatzeko. Ekitaldi horrek agerian uzten du gauzak ez direla beti beltzak edo txuriak, eta bakoitzak, bere aukeren barruan, lan egiten duela bere ekarpena egiteko. Agian baten batek ez du begizta horia janzten, baina gaiaren inguruan idazten du, Jordi Évolek bezala. Ez dago laguntzeko modu bakar bat bakarrik.

PSCK aldiz ez du Bartzelonako Udalaren eskaria babestu. Zer deritzozu?

Bestearen azalean jartzeko enpatia gaitasun erraldoia dut, eta seguruenik nahiko nuke tarteka besteak ere nire azalean jartzea. Baina, PSCKren erabakiari dagokionez, esango nuke ez direla eroso sentitu eskaria Barcelona en Comú proposatu duelako. Ezin dugu ahaztu duela hilabete gutxi eten zuela Colauk PSCKekin zuen gobernu ituna 155. artikulua babestu izanagatik. Hala ere, baikorra naiz, agian etorkizunean eroso sentituko dira salaketa hori elkarre independente batek proposatzen badu. Eurek onartu dute atxiloaldi prebentiboa neurrigabea dela, eta seguru nago salaketa hori egiteko beste moduren bat aurkituko dutela.

Behin baino gehiagotan azpimarratu izan duzu, garrantzitsua dela zubiak eraikitzea.

Aurrez xedatuta gaudelako elkarbizitzera. Katalunia independentea izango balitz, gure bizilagunekin ongi egon beharko ginatke, bizilagun indartsuak izatea ezinbestekoa den heinean. Egia ispilu hautsi bat da eta irtenbidea beti dago erdibidean. Ez dugu bando gudaririk nahi, muturreko jarrerak ez dute laguntzen. Beraz, adostutako erabakiak premiazkoak dira.

Kazetaria izanik, zein iritzi duzu Kataluniaz han eta hemen egiten ari den jarraipenaz?

Ez dut Espainiako komunikabideen jarraipenik egin, gehiago jarraitu dut nazioartean zabaldu dena. Hori bai, Jordik espetxean Espainiako telebistak izan ditu bakarrik eskura, eta behin baino gehiagotan aipatu dit okertutako kontakizunak nagusi direla. Duela egun gutxi larritu nintzen Cospedal andereak, Espainiako hedabiderik iruzurtienaren jabe den Eduardo Indaren aurrean, TV3 kritikatu zuenean. Kezkagarria da.

Zein da Kataluniako testuinguruaren zerumuga?

Tira, zerumuga sekula iristen ez zaren gauza bat da... Besteen esaldiak aipatzea hainbeste maite duen David Fernàndezek behin esan zuen, "demokrazia nahi genuen independentziara iristeko, eta orain, independentzia nahi dugu demokraziara iristeko". Norbaitek uste badu Katalunia independentea lortuz gero dena amaitzen dela, oker dabil. Ezkontza prestatzeagatik nekatuta iristen diren bikotekideei gertatzen zaiena gertatuko zaie: orduan hasiko da elkarbizitzaren ikasteko lana. Erronka handiak ditugu. Orain errepresioari aurre egiten ari gara, baina gauza asko dugu sakonek aldatzeko. Aberastasunaren banaketa desagokiaren ondorioz sustatu duten immigrazio oldarkorra kudeatu beharra dago, eta, etorkinak onartzea ezinbestekoa den arren, lan egin behar dugu jatorrizko herrialdeetan gaur egun nagusi diren gobernu ezegonkorrek ekiditeko. Edo ingurugiroari dagokionez, adibidez, nork daki, hemendik 10 urtera ez dugu bidegabeki espetxeratatutako preso politikorik izango, baina agian muturra hausten ariko gara ura edo energiaga-

"Gure semeak 10 hilabete dauzka eta 25.000 kilometro ditu bizkarrean dispersioagatik"

"Jendeak egin zuen posible urriaren 1a, jarrera hori mantentzea da garrantzitsuena"

tik, edo desertuak Espainia erdia hartu duelako.

Zer beharko luke izan derrigorrez Kataluniako Errepublika independenteak?

Iristear dagoena oso kezkarria da. Kolektibitate eta estatu sena ezinbestekoa izango da. Hiritarren boteretzear sinisten dut. Jendeak egin zuen posible urriaren 1a, jarrera hori mantentzea da garrantzitsuena. Hori hamaika herrialderen independentzia baino aberatsagoa da. Agian urte batzuk beharko ditugu erabat gaiztotuta dagoen sistema hau berrerekatzeko, baina hori da gakoa. ■

informazio osoa
www.bertsozale.eus

MARTXOAK 9

LEITZA ATEKABELTZ GAZTETXEAN. 22:00ETAN.
ALDATZEA KOMENI – IBARDIN: HIRU TA LAU DIRA ZAZPI

ERRATZU ZUBIPUNTA OSTATUAN. 21:30EAN.
ADDAMS FAMILIA – TOPA BARDO KOPAI

MARTXOAK 11

LESACA ARRANO ELKARTEAN. 17:30EAN.
UNIBERTSOLARIAK – (LARRAUN DA ARAITZ) BI DOZENA